Strujni krugovi

Duje Jerić- Miloš

28. siječnja 2025.

Uvod

Slika: Kejbl menadžment iz pakla.

Uvod

Postoji bolji način: čisti shematski prikaz.

Slika: Kejbl menadžment iz pakla.

▶ Idealna žica: _____

- ▶ ldealna žica: _____
 - 1. Idealno=nema otpora, nema toplinskih gubitaka (sudara s atomima vodiča)

- ▶ ldealna žica: _____
 - 1. Idealno=nema otpora, nema toplinskih gubitaka (sudara s atomima vodiča)
 - Ništa ne usporava naboje pa ih ništa ne treba ni ubrzavati
 ⇒ napon između bilo koje dvije točke idealnog vodiča
 je 0 i električno polje unutar takvog vodiča je 0.

- Idealna žica:
 - 1. Idealno=nema otpora, nema toplinskih gubitaka (sudara s atomima vodiča)
 - 2. Ništa ne usporava naboje pa ih ništa ne treba ni ubrzavati ⇒ napon između bilo koje dvije točke idealnog vodiča **je 0** i električno polje unutar takvog vodiča je 0.
- Baterija (izvor napona):

- ▶ Idealna žica: _____
 - Idealno=nema otpora, nema toplinskih gubitaka (sudara s atomima vodiča)
 - Ništa ne usporava naboje pa ih ništa ne treba ni ubrzavati
 ⇒ napon između bilo koje dvije točke idealnog vodiča
 je 0 i električno polje unutar takvog vodiča je 0.

- ► Baterija (izvor napona):
- Otpornik (koji poštuje Ohmov zakon):
 - 1. ______

[IEEE, Amerika]

2.

[IEC, internacionalno]

Elementi strujnog kruga (prepišite)

- ▶ Idealna žica: _____
 - Idealno=nema otpora, nema toplinskih gubitaka (sudara s atomima vodiča)
 - Ništa ne usporava naboje pa ih ništa ne treba ni ubrzavati
 ⇒ napon između bilo koje dvije točke idealnog vodiča
 je 0 i električno polje unutar takvog vodiča je 0.

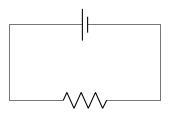

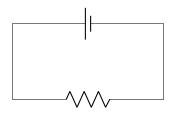
- ► Baterija (izvor napona):
- Otpornik (koji poštuje Ohmov zakon):
 - 1. ______

[IEEE, Amerika]

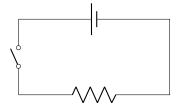
2.

[IEC, internacionalno]

Ako ubacimo prekidač (za lakše upravljanje):

Otpornik možemo zamijeniti sa lampom (žarulja ili LED) da lakše vidimo teče li struja:

Otpornik možemo zamijeniti sa lampom (žarulja ili LED) da lakše vidimo teče li struja:

[Dopišite simbol za lampu među elemente strujnog kruga]

Otpornik možemo zamijeniti sa lampom (žarulja ili LED) da lakše vidimo teče li struja:

[Dopišite simbol za lampu među elemente strujnog kruga]

Prisjetimo se da lampe ne poštuju Ohmov zakon (otpor im nije konstantan). Kada je žarulja užarena otpor je

Otpornik možemo zamijeniti sa lampom (žarulja ili LED) da lakše vidimo teče li struja:

[Dopišite simbol za lampu među elemente strujnog kruga]

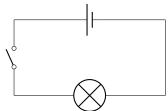
 Prisjetimo se da lampe ne poštuju Ohmov zakon (otpor im nije konstantan). Kada je žarulja užarena otpor je veći (...ni LED lampe nisu Ohmske)

Otpornik možemo zamijeniti sa lampom (žarulja ili LED) da lakše vidimo teče li struja:

[Dopišite simbol za lampu među elemente strujnog kruga]

 Prisjetimo se da lampe ne poštuju Ohmov zakon (otpor im nije konstantan). Kada je žarulja užarena otpor je veći (...ni LED lampe nisu Ohmske)

Paralelni i serijski spoj

Dva elementa (A i B) možemo u osnovi međusobno spojiti samo na dva načina:

Paralelni i serijski spoj

Dva elementa (A i B) možemo u osnovi međusobno spojiti samo na dva načina:

1. Serijski:

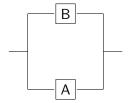
Paralelni i serijski spoj

Dva elementa (A i B) možemo u osnovi međusobno spojiti samo na dva načina:

1. Serijski:

2. Paralelno:

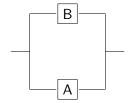
Paralelni i serijski spoj (prepišite)

Dva elementa (A i B) možemo u osnovi međusobno spojiti samo na dva načina:

1. Serijski:

2. Paralelno:

Serijski spoj: struja

Serijski spoj: ni na jednom elementu nemamo nakupljanja naboja ⇒ koliko naboja uđe toliko i izađe.

Serijski spoj: struja

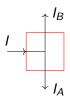
Serijski spoj: ni na jednom elementu nemamo nakupljanja naboja ⇒ koliko naboja uđe toliko i izađe.

Struja kroz oba elementa je ista! $I_A = I_B$

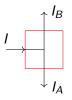
Paralelni spoj: struja

Paralelni spoj ima čvorište:

Paralelni spoj: struja

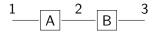
Paralelni spoj ima čvorište:

Struja se grana. Nema gomilanja naboja u čvorištu \Longrightarrow $I = I_A + I_B$.

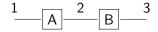
Serijski spoj: napon

Serijski spoj:

Serijski spoj: napon

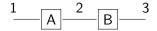
Serijski spoj:

ightharpoonup Za prijenos 1C naboja od 1 do 2 preko A treba uložiti V_A rada (napon između 1 i 2), potom od 2 do 3 preko B još V_B rada.

Serijski spoj: napon

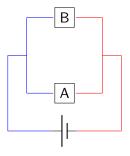
Serijski spoj:

- ightharpoonup Za prijenos 1C naboja od 1 do 2 preko A treba uložiti V_A rada (napon između 1 i 2), potom od 2 do 3 preko B još V_B rada.
- lacktriangle Ukupno smo uložili $V=V_A+V_B$ rada (napon između 1 i 3).

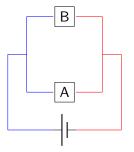
Paralelni spoj: napon

Paralelni spoj povežemo na bateriju:

Paralelni spoj: napon

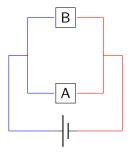
Paralelni spoj povežemo na bateriju:

Žice su idealne ⇒ nema napona (razlike u potencijalu) ⇒ potencijal žice spojene na + pol jednak je potencijalu + pola (isto za − pol).

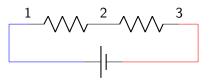
Paralelni spoj: napon

Paralelni spoj povežemo na bateriju:

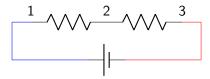

- Žice su idealne ⇒ nema napona (razlike u potencijalu) ⇒ potencijal žice spojene na + pol jednak je potencijalu + pola (isto za − pol).
- lacktriangle Napon na krajevima oba elementa je isti $V_A=V_B$

Spojimo otpornike serijski i priključimo ih na bateriju:

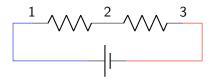

Spojimo otpornike serijski i priključimo ih na bateriju:

lacktriangle Voltaža baterije (voltaža između 1 i 3) jednaka je zbroju voltaža pojedinačnih otpornika $V=V_1+V_2$

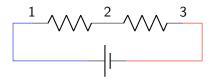
Spojimo otpornike serijski i priključimo ih na bateriju:

- Voltaža baterije (voltaža između 1 i 3) jednaka je zbroju voltaža pojedinačnih otpornika $V=V_1+V_2$
- Nroz cijeli krug teče jedno te ista struja I pa iz V = IR imamo:

$$IR = IR_1 + IR_2 \implies R = R_1 + R_2$$

Spojimo otpornike serijski i priključimo ih na bateriju:

- Voltaža baterije (voltaža između 1 i 3) jednaka je zbroju voltaža pojedinačnih otpornika $V=V_1+V_2$
- Nroz cijeli krug teče jedno te ista struja I pa iz V = IR imamo:

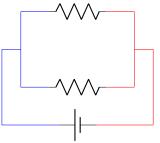
$$IR = IR_1 + IR_2 \implies R = R_1 + R_2$$

 Otpor serijskog spoja jednak je zbroju otpora pojedinačnih otpornika

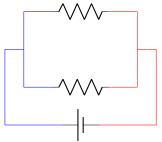
Paralelni spoj otpornika

Spojimo otpornike paralelno i priključimo ih na bateriju:

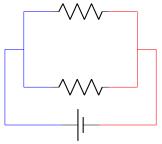
Paralelni spoj otpornika

Spojimo otpornike paralelno i priključimo ih na bateriju:

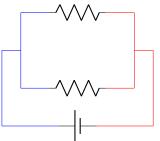
▶ Kroz gornji otpornik otpora R_1 teče struja I_1 , kroz donji otpornik otpora R_2 teče I_2 .

Spojimo otpornike paralelno i priključimo ih na bateriju:

- ▶ Kroz gornji otpornik otpora R₁ teče struja I₁, kroz donji otpornik otpora R₂ teče I₂.
- Oba otpornika su na istom naponu (koji je jednak naponu baterije V). Ukupna struja kroz bateriju je $I = I_1 + I_2$.

Spojimo otpornike paralelno i priključimo ih na bateriju:

- ► Kroz gornji otpornik otpora R_1 teče struja I_1 , kroz donji otpornik otpora R_2 teče I_2 .
- Oba otpornika su na istom naponu (koji je jednak naponu baterije V). Ukupna struja kroz bateriju je $I = I_1 + I_2$.
- ▶ Otpor spoja je $R = \frac{V}{I} = \frac{V}{I_1 + I_2}$ pa:

$$\frac{1}{R} = \frac{l_1 + l_2}{V} = \frac{l_1}{V} + \frac{l_2}{V} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}.$$

▶ Otpor paralelnog spoja $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ je uvijek manji od pojedinačnih otpora R_1 i R_2 .

- Otpor paralelnog spoja $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ je uvijek manji od pojedinačnih otpora R_1 i R_2 .
- ightharpoonup Recimo da imamo samo jednu granu otpora 100Ω. Kroz nju prolazi neka struja I.

- Otpor paralelnog spoja $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ je uvijek manji od pojedinačnih otpora R_1 i R_2 .
- Recimo da imamo samo jednu granu otpora 100Ω. Kroz nju prolazi neka struja I.
- Deprise Otvorimo još jednu granu (ona može imati veći otpor npr. $1~000\Omega$) \implies kroz tu granu će prolaziti neka struja pa je ukupna struja malo veća od I.

- ▶ Otpor paralelnog spoja $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ je uvijek manji od pojedinačnih otpora R_1 i R_2 .
- Recimo da imamo samo jednu granu otpora 100Ω. Kroz nju prolazi neka struja I.
- ▶ Otvorimo još jednu granu (ona može imati veći otpor npr. $1~000\Omega$) \Longrightarrow kroz tu granu će prolaziti neka struja pa je ukupna struja malo veća od I.
- Na istoj bateriji (voltaži) kroz spoj prolazi veća struja ⇒ otpor je manji. Kada otvaramo više putova, efektivno "širimo" žicu (pa otpor pada).

- ▶ Otpor paralelnog spoja $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ je uvijek manji od pojedinačnih otpora R_1 i R_2 .
- Recimo da imamo samo jednu granu otpora 100Ω. Kroz nju prolazi neka struja I.
- ▶ Otvorimo još jednu granu (ona može imati veći otpor npr. $1~000\Omega$) \Longrightarrow kroz tu granu će prolaziti neka struja pa je ukupna struja malo veća od I.
- Na istoj bateriji (voltaži) kroz spoj prolazi veća struja otpor je manji. Kada otvaramo više putova, efektivno "širimo" žicu (pa otpor pada).
- ► Ekstremni slučaj: otpor druge grane je beskonačan (ili jako velik) ⇒

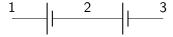
- Otpor paralelnog spoja $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ je uvijek manji od pojedinačnih otpora R_1 i R_2 .
- Recimo da imamo samo jednu granu otpora 100Ω. Kroz nju prolazi neka struja I.
- ▶ Otvorimo još jednu granu (ona može imati veći otpor npr. $1~000\Omega$) \Longrightarrow kroz tu granu će prolaziti neka struja pa je ukupna struja malo veća od I.
- Na istoj bateriji (voltaži) kroz spoj prolazi veća struja ⇒ otpor je manji. Kada otvaramo više putova, efektivno "širimo" žicu (pa otpor pada).
- ► Ekstremni slučaj: otpor druge grane je beskonačan (ili jako velik) ⇒ kao da smo presijekli žicu ⇒

- Otpor paralelnog spoja $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ je uvijek manji od pojedinačnih otpora R_1 i R_2 .
- Recimo da imamo samo jednu granu otpora 100Ω. Kroz nju prolazi neka struja I.
- ▶ Otvorimo još jednu granu (ona može imati veći otpor npr. $1~000\Omega$) \Longrightarrow kroz tu granu će prolaziti neka struja pa je ukupna struja malo veća od I.
- Na istoj bateriji (voltaži) kroz spoj prolazi veća struja otpor je manji. Kada otvaramo više putova, efektivno "širimo" žicu (pa otpor pada).
- ▶ Ekstremni slučaj: otpor druge grane je beskonačan (ili jako velik) ⇒ kao da smo presijekli žicu ⇒ imamo samo jednu granu ⇒

- Otpor paralelnog spoja $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$ je uvijek manji od pojedinačnih otpora R_1 i R_2 .
- Recimo da imamo samo jednu granu otpora 100Ω. Kroz nju prolazi neka struja I.
- ▶ Otvorimo još jednu granu (ona može imati veći otpor npr. $1~000\Omega$) \Longrightarrow kroz tu granu će prolaziti neka struja pa je ukupna struja malo veća od I.
- Na istoj bateriji (voltaži) kroz spoj prolazi veća struja otpor je manji. Kada otvaramo više putova, efektivno "širimo" žicu (pa otpor pada).
- Ekstremni slučaj: otpor druge grane je beskonačan (ili jako velik) \implies kao da smo presijekli žicu \implies imamo samo jednu granu \implies otpor spoja je izvornih 100Ω.

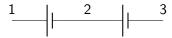
Serijski spoj baterija

Serijski spoj baterija:

Serijski spoj baterija

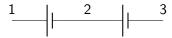
Serijski spoj baterija:

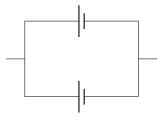
Prva baterija održava voltažu između 1 i 2, a druga između 2 i 3.

Serijski spoj baterija

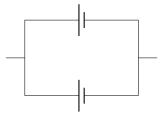
Serijski spoj baterija:

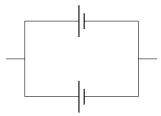
- Prva baterija održava voltažu između 1 i 2, a druga između 2 i 3.
- lacktriangle Kada prođemo prvu bateriju voltaža je V_1 , a kada prođemo drugu V_2 . Ukupna voltaža je stoga $V=V_1+V_2$.

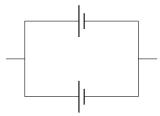
Paralelni spoj baterija:

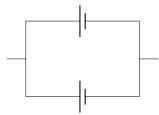
▶ Sada ovo spojimo na trošilo. Ako kroz trošilo prolazi struja I, kroz svaku bateriju prolazi I/2.

- Sada ovo spojimo na trošilo. Ako kroz trošilo prolazi struja I, kroz svaku bateriju prolazi I/2.
- Dakle, baterije ovako duplo duže traju (kapacitet paralelnog spoja je duplo veći).

- Sada ovo spojimo na trošilo. Ako kroz trošilo prolazi struja I, kroz svaku bateriju prolazi I/2.
- Dakle, baterije ovako duplo duže traju (kapacitet paralelnog spoja je duplo veći).
- ▶ Ne smijemo paralelno spajati različite baterije! Zašto?

- Sada ovo spojimo na trošilo. Ako kroz trošilo prolazi struja I, kroz svaku bateriju prolazi I/2.
- Dakle, baterije ovako duplo duže traju (kapacitet paralelnog spoja je duplo veći).
- Ne smijemo paralelno spajati različite baterije! Zašto? KABOOM! dozvol'te da objasnin

▶ U serijskom spoju struja kroz oba elementa je ista (naboj se ne gomila) $I_A = I_B$.

- ▶ U serijskom spoju struja kroz oba elementa je ista (naboj se ne gomila) $I_A = I_B$.
- ightharpoonup U paralelnom spoju struja se grana $I = I_A + I_B$.

- U serijskom spoju struja kroz oba elementa je ista (naboj se ne gomila) $I_A = I_B$.
- ▶ U paralelnom spoju struja se grana $I = I_A + I_B$.
- lacktriangle U serijskom spoju napon preko oba elementa je $V=V_A+V_B$.

- ▶ U serijskom spoju struja kroz oba elementa je ista (naboj se ne gomila) $I_A = I_B$.
- ▶ U paralelnom spoju struja se grana $I = I_A + I_B$.
- lacktriangle U serijskom spoju napon preko oba elementa je $V=V_A+V_B$.
- V paralelnom spoju napon na oba elementa je isti (žice su idealne) $V_A = V_B$.

- ▶ U serijskom spoju struja kroz oba elementa je ista (naboj se ne gomila) $I_A = I_B$.
- ▶ U paralelnom spoju struja se grana $I = I_A + I_B$.
- lacktriangle U serijskom spoju napon preko oba elementa je $V=V_A+V_B$.
- V paralelnom spoju napon na oba elementa je isti (žice su idealne) $V_A = V_B$.
- Serijski spoj otpornika ponaša se kao jedan otpornik ukupnog otpora $R=R_1+R_2$. Ukupni otpor je veći od pojedinačnih otpora

- ▶ U serijskom spoju struja kroz oba elementa je ista (naboj se ne gomila) $I_A = I_B$.
- ▶ U paralelnom spoju struja se grana $I = I_A + I_B$.
- lacktriangle U serijskom spoju napon preko oba elementa je $V=V_{A}+V_{B}.$
- V paralelnom spoju napon na oba elementa je isti (žice su idealne) $V_A = V_B$.
- Serijski spoj otpornika ponaša se kao jedan otpornik ukupnog otpora $R=R_1+R_2$. Ukupni otpor je veći od pojedinačnih otpora
- Paralelni spoj otpornika ponaša se kao jedan otpornik ukupnog otpora $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$. Ukupni otpor je manji od pojedinačnih otpora.

- ▶ U serijskom spoju struja kroz oba elementa je ista (naboj se ne gomila) $I_A = I_B$.
- ▶ U paralelnom spoju struja se grana $I = I_A + I_B$.
- lacktriangle U serijskom spoju napon preko oba elementa je $V=V_{\mathcal{A}}+V_{\mathcal{B}}.$
- V paralelnom spoju napon na oba elementa je isti (žice su idealne) $V_A = V_B$.
- Serijski spoj otpornika ponaša se kao jedan otpornik ukupnog otpora $R=R_1+R_2$. Ukupni otpor je veći od pojedinačnih otpora
- Paralelni spoj otpornika ponaša se kao jedan otpornik ukupnog otpora $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$. Ukupni otpor je manji od pojedinačnih otpora.
- lacktriangle Serijski spoj baterija daje veću voltažu $V=V_1+V_2$.

- ▶ U serijskom spoju struja kroz oba elementa je ista (naboj se ne gomila) $I_A = I_B$.
- ▶ U paralelnom spoju struja se grana $I = I_A + I_B$.
- lacktriangle U serijskom spoju napon preko oba elementa je $V=V_{\mathcal{A}}+V_{\mathcal{B}}.$
- V paralelnom spoju napon na oba elementa je isti (žice su idealne) $V_A = V_B$.
- Serijski spoj otpornika ponaša se kao jedan otpornik ukupnog otpora $R=R_1+R_2$. Ukupni otpor je veći od pojedinačnih otpora
- Paralelni spoj otpornika ponaša se kao jedan otpornik ukupnog otpora $\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$. Ukupni otpor je manji od pojedinačnih otpora.
- lacktriangle Serijski spoj baterija daje veću voltažu $V=V_1+V_2$.
- Paralelni spoj (identičnih) baterija daje veći kapacitet (dulje trajanje).

► Ampermetar simbol:

Ampermetar simbol:

spajamo ga serijski s uređajem kroz kojeg želimo izmjeriti struju (tako ista struja prolazi kroz oba uređaja):

Ampermetar simbol:

spajamo ga serijski s uređajem kroz kojeg želimo izmjeriti struju (tako ista struja prolazi kroz oba uređaja):

Idealni ampermetar je onaj bez otpora (u stvarnosti će imati neki mali otpor).

Ampermetar simbol:

spajamo ga serijski s uređajem kroz kojeg želimo izmjeriti struju (tako ista struja prolazi kroz oba uređaja):

- Idealni ampermetar je onaj bez otpora (u stvarnosti će imati neki mali otpor).
- Dakle ista struja prolazi kada negdje priključimo ampermetar i kada je na tom mjestu samo žica.

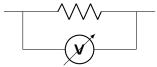
► Voltmetar simbol:

► Voltmetar simbol:

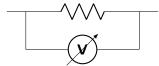
Spajamo ga na dvije točke između kojih želimo mjeriti voltažu; dakle paralelno:

► Voltmetar simbol:

Spajamo ga na dvije točke između kojih želimo mjeriti voltažu; dakle paralelno:

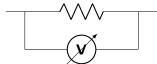

► Idealni voltmetar ima beskonačni otpor (u stvarnosti vrlo veliki) tako da ne ometa struju koja prolazi strujnim krugom (dio struje se grana i prema voltmetru).

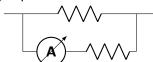
► Voltmetar simbol:

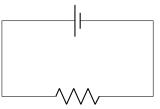
Spajamo ga na dvije točke između kojih želimo mjeriti voltažu; dakle paralelno:

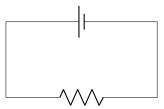
- Idealni voltmetar ima beskonačni otpor (u stvarnosti vrlo veliki) tako da ne ometa struju koja prolazi strujnim krugom (dio struje se grana i prema voltmetru).
- Voltmetar kao serijski spoj osjetljivog ampermetra i otpornika velikog (poznatog) otpora:

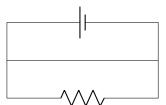
► Normalni strujni krug:

► Normalni strujni krug:

Kratki spoj:

► Kratki spoj je put niskog otpora kroz koji će proći velika struja ⇒ žica se može užariti ⇒ opasno

- ▶ Kratki spoj je put niskog otpora kroz koji će proći velika struja
 ⇒ žica se može užariti
 ⇒ opasno
- Osigurače koristimo da isključimo dio strujnog kruga kroz koji prolazi prevelika struja.

- ▶ Kratki spoj je put niskog otpora kroz koji će proći velika struja
 ⇒ žica se može užariti
 ⇒ opasno
- Osigurače koristimo da isključimo dio strujnog kruga kroz koji prolazi prevelika struja.

▶ Previše trošila spojeno na isti dio strujnog kruga ⇒ može aktivirati osigurač

Dodatak: Strujni krug do Mjeseca (ili što se dogodi kada prekinemo strujni krug)

► Na ploči